

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 27 czerwca 2014 r.

**Minister Środowiska
Warszawa**

W związku z konsultacjami społecznymi projektu nowego rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (projekt z 11 czerwca 2014 r.), przedstawiam następujące uwagi i wnioski:

1. Negatywnie opiniujemy zastosowane rozwiązanie legislacyjne, polegające na wciągnięciu ptaków łownych na listę gatunków chronionych i niewprowadzenie dla nich zakazów je rzeczywiście chroniących (w tym niewprowadzenie zakazu ich zabijania), a wprowadzenie jedynie zakazów przewodu przez granicę i zbywania. Rozumiemy zamiar transponowania w ten sposób odpowiedniego wymogu dyrektywy ptasiej, ale rozwiązanie to będzie społecznie niezrozumiałe i spowoduje negatywny odbiór społeczny ochrony gatunkowej jako rozwiązania fikcyjnego. Należy utrzymać obecne, jasne rozróżnienie na gatunki ptaków chronione i łowne. Bardziej sensowna byłaby więc odpowiednia nowelizacja Prawa Łowieckiego.
2. Delegacja ustawowa do ustalenia 'wielkości stref ochrony' dla gatunków chronionych strefowo, powinna być realizowana jako podanie minimalnej, a nie maksymalnej wielkości strefy („co najmniej 500 m”, a nie „do 500 m”). Dla zapewnienia skuteczności strefy ważne jest określenie minimalnej odległości /wielkości zapewniającej skuteczną ochronę. Określenie maksymalnej wielkości strefy (choć praktykowane także w obecnym rozporządzeniu) jest niezgodne z delegacją ustawową – zgodnie z zapisem ustawy, przesłanką do regulacji w rozporządzeniu ma być tylko „potrzeba ochrony dziko występujących grzybów, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także wzięcie pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej” – tymczasem ani potrzeby ochrony, ani wymagania ekologiczne, naukowe ani kulturowe, ani prawo UE nie wymagają ograniczania górnej wielkości strefy, podczas gdy potrzeby chronionego gatunku, wymagania ekologiczne i naukowe, a także wymóg zapewnienia skuteczności prawu UE, wymagają określenia wielkości minimalnej.
3. Nie rozumiemy po co, w kontekście wprowadzenia § 9 ust 2 projektu, na liście gatunków ściśle chronionych pozostają gatunki ptaków niewystępujących dziko w Polsce.
4. Borodziej próchnik *Ergates faber* i ciołek matowy *Dorcus parallelipedus* powinny pozostać gatunkami chronionymi. Nie są to gatunki bardzo pospolite. Pierwszy z nich to okazały gatunek 'charyzmatyczny', związany ze starymi sosnami lub pniakami sosnowymi, chroniony także w Niemczech, VU na Czerwonej Liście. Nie jest to gatunek 'porębowy', a raczej związany ze starymi, osłabionymi sosnami – jego występowanie na porębach jest raczej skutkiem faktu, że takie drzewa w praktyce leśne są zwykle usuwane zrębami zupełnymi i borodziej musi zadowolić się pniakami. Drugi – dobry gatunek osłonowy dla próchnowisk w starych drzewach, VU na Czerwonej Liście.

5. Teoretycznie słuszne usunięcie spod ochrony gatunkowej pospolitych gatunków z rodzaju biegacz *Carabus*: *C. auratus*, *C. cancellatus*, *C. arvensis*, *C. nemoralis*, *C. hortensis*, *C. linnaei*, *C. violaceus*, *C. granulatus*, może przynieść nieoczekiwane skutki. Wszystkie te gatunki są bardzo podobne do gatunków chronionych i zaistnieje wysokie ryzyko ich nieodróżniania.
6. Niezrozumiały jest sens usunięcia z listy gatunków chronionych babki czarnej *Gobius niger*. Jest to gatunek rodzimy, mniej więcej równie częsty i zagrożony co pozostałe bałtyckie babki.
7. Proponujemy koniecznie pozostawić w ochronie ścisłej: kozioroga bukowca *Cerambyx scopolii*¹, sprężyka rdzawego *Elater ferrugineus*, pilnicznika fiołkowego *Limoniscus violaceus*, wynurta *Ceruchus chrysomelinus*, dąbrowca samotnika *Akimerus schaeferi*, gracza borowego *Tragosoma depsarium*, pysznika dębowego *Eurythera quercus*, pysznika jodłowego *Eurythera austriaca*, wszystkich gatunków tarańców *Dorcadiion spp.*, zmorsznika olbrzymiego *Macroleptura thoracica*, zmorsznika białowieskiego *Stictoleptura variicornis*, dostojki akwilonaris *Boloria aquilonaris* – są to rzadkie, zagrożone gatunki (niektóre z wysokimi kategoriami zagrożenia w Czerwonej Księdze i Liście). Także nieco pospolitszego, ale i tak rzadkiego, a ujętego w zał. II dyrektywy siedliskowej oraz ujętego z EN w Czerwonej Księdze i Liście jelonka rogowca *Lucanus cervus*. Są to rzadkie i zagrożone gatunki.
 Proponujemy pozostawić w ochronie ścisłej także rzadkie, stentotopowe gatunki owadów rzadkich i cennych siedlisk – nie widzimy powodu, by ‘słuszny interes strony’ miał być powodem do zezwalania na niszczenie ich stanowisk. Dotyczy to np.: *Carabus clathratus* – stenotopowy gatunek okresowo zalewanych torfowisk niskich, *Carabus transylvanicus* – gatunek wysokogórski, *Dytiscus lapponicus* – jeziora dystroficzne, *Plebeius optilete* – stenotop torfowisk wysokich, *Scolitantides orion* – ciepłolubne murawy naskalne, *Catocala pacta* - w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt został zaliczony do kategorii CR, torfowiska niskie; *Boloria aquilonaris* – stenotop torfowisk wysokich; *Boloria eunomia* – stenotop torfowisk wysokich; *Chazara briseis* – murawy na skalistych zboczach; *Coenonympha tullia* – torfowiska niskie i przejściowe; *Minois dryas* – wilgotne łąki, murawy ciepłolubne, kategoria CR w PCKZ; *Oeneis jutta* – torfowiska wysokie; *Colias palaeno* – torfowiska wysokie; *Aeshna subarctica* – torfowiska wysokie; *Somatochlora alpestris* – wysokogórskie torfowiska wysokie; *Somatochlora arctica* – torfowiska wysokie; *Crunoecia irrorata* – źródłiska, *Eresus kollari* – murawy napiaskowe i kserotermiczne; *Bathyphanes eumenis* - głębokie, zacienione szczeliny skalne (póki co znany tylko z Gór Stołowych).
8. Podtrzymujemy nasze wcześniejsze propozycje dodania do ochrony ścisłej:
 - a) kózki *Nothorinia punctata* – rzadkiego, zagrożonego gatunku (EN w Czerwonej Księdze), związanego ze starymi sosnami na skrajach lasu i zadrzewieniach. Jest nieco częstszy niż sugeruje czerwona księga – przykładowo w Puszczy Drawskiej znany co najmniej 2 stanowiska;
 - b) kózki *Purpuricenus kaehleri* – bardzo rzadki gatunek;
 - c) dwóch gatunków mrówek związanych z torfowiskami wysokimi, tj. *Formica uralensis* i *Formica forsslundi*. Są łatwe do identyfikacji i odnalezienia w terenie (mrowiska, tj. kopczyki z pociętych torfowców i innych roślin łatwe do odszukania), więc mogą być bardzo dobrymi gatunkami parasolowymi.

¹ Gatunek bardzo rzadki, kilkanaście stanowisk w Polsce! Uważa się przy tym, że większość stanowisk jest już nana. Por. Kurzawa J., Szczepański W., Szczepański W. 2011. Nowe stanowiska *Cerambyx scopolii* (Fuessly, 1775) (Coleoptera: Cerambycidae) w Polsce. Acta Entomologica Silesiana 19, 2011: 85–86

9. Podtrzymujemy nasze wcześniejsze propozycje objęcia ochroną gatunkową częściową (lecz m. in. z zakazem umyślnego zabijania), a w konsekwencji usunięcia z listy gatunków zwierząt łownych:
- Trzech gatunków dzikich kaczek: głowienki, czernicy i cyraneczki. Możliwość polowania na te gatunki jest podstawową przyczyną zdarzających się, choć z oczywistych względów ukrywanych, przypadków omyłkowego zabijania kaczek chronionych, a ten czynnik może istotnie zagrażać najrzadszym gatunkom kaczek. W przypadku dwóch pierwszych gatunków, prowadzony w Polsce monitoring wykazuje istotny spadkowy trend liczebności, i choć jego przyczyną są prawdopodobnie zmiany siedliskowe, to nie należałoby go wzmacniać przez polowania. Cyraneczka to w Polsce gatunek którego „*liczebność całkowita jest nieznana, a trend malejący, nie wiadomo, czy kontynuowany*”². Na temat tego gatunku nie ma w Polsce dobrych danych monitoringowych na temat jego liczebności, nie jest więc zagwarantowane, że eksploatacja łowiecka mu nie szkodzi. W publikacjach naukowych³ podnoszone jest też, że presja łowiecka na ten gatunek w Europie może zmniejszyć jego możliwości dostosowawcze do zmian klimatycznych i w perspektywie długoterminowej mieć negatywny wpływ na stan ochrony gatunku. Wobec prawdopodobnie spadkowego trendu polskiej populacji, a także spadkowego trendu lęgowej populacji fińskiej (ca -10% w ciągu 10 lat) i estońskiej (ca -20-30% w ciągu 10 lat)⁴, z których osobniki mogą w okresie jesiennym być przedmiotem polowań w Polsce, wyłączenie polowań na cyraneczki i objęcie ich ochroną wydaje się potrzebne.
 - Łyski, notującej ostatnio silne lokalne spadki liczebności – i choć nie przekładają się one na wyraźny spadkowy trend populacji w całym kraju, a spowodowane są najprawdopodobniej wysoką wrażliwością gatunku na presję norki amerykańskiej, to nie powinny być wzmacniane przez polowania. Polowania na łyski i ich konsumpcja nie stanowią istotnego elementu kultury łowieckiej ani kulinarnej⁵, a ptak ten jest powszechnie postrzegany społecznie jako ‘przyrodniczy element krajobrazu jeziornego’ a nie jako potencjalny przedmiot polowań.
 - Borsuka i kuny leśnej – z uzasadnieniem jak w propozycji naukowej pod redakcją PTOP „Salamandra” (2013), oraz kuny domowej – ze względu na jej nieodróżnianie przez myśliwych od kuny leśnej.

10. Wnosimy o przywrócenie, obecnej w poprzednich wersjach projektu, ochrony strefowej dla zglębka bruzdkowanego *Rhysodes sulcatus*, bardzo rzadkiego i zagrożonego gatunku z zał. II i IV dyrektywy siedliskowej, o bardzo wysokich wymaganiach siedliskowych – praktycznie nie tolerującego na dłuższą metę gospodarczego użytkowania lasu, w którym żyje.

Sugerujemy rozważenie, czy ochrony strefowej nie warto zaproponować jeszcze dla kilku ‘puszczańskich’, ksylobiontycznych gatunków chrząszczy związanych wyłącznie z fragmentami lasu o naturalnym charakterze - dla których strefy funkcjonowałyby jako ‘mikrorezerwaty’, zapewniające m. in. lokalne utrzymanie wysokich zasobów i ciągłości dostawy martwego drewna.

11. W uzasadnieniu projektu rozporządzenia podano, że „*Wszystkie gatunki ujęte w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej zostały objęte ochroną ścisłą, z wyjątkiem tylko wydry*”. Nie jest to

² Tomiałojć L. i Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany.

³ np. Devineau O., Guillemain M., Johnson A.R., Lebreton J-D. 2010. A comparison of green-winged teal *Anas crecca* survival and harvest between Europe and North America. *Wildlife Biology* 16(1):12-24. 2010

⁴ Europejska Agencja Ochrony Środowiska, system Eunis, <http://eunis.eea.europa.eu>

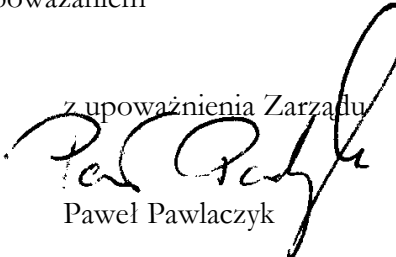
⁵ Wojciech Wielądko w publikacji « Kucharz doskonały pożyteczny dla zatrudniających się gospodarstwem » z 1793 r. podaje wprawdzie przepisy na potrawy przyrządzane z mięsa łyski, zaliczając ją do ryb morskich, ponieważ *względem jej zimnej natury, w dzień postny się jeść godzi*. Nie wydaje się jednak, by współcześnie istniały podstawy do podtrzymywania tego ujęcia.

prawda, w ochronie częściowej pozostała także jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*. Sugerujemy, że także te dwa gatunki powinny być pod ochroną ścisłą. Podane uzasadnienie dotyczące skomplikowania czynności administracyjnych w przypadku zezwolenia na ochronę ryb na stawach rybnych przed wydrami jest nietrafne: ochrona ryb przed wydrami co do zasady nie powinna polegać na zabijaniu wydr (praktycznie zawsze istnieją rozwiązania alternatywne), a na wszystkie inne czynności zgodę wydaje RDOŚ.

12. Negatywnie opiniujemy projekt wpisania bobra *Castor fiber* na listę gatunków, które mogą być pozyskiwane. Jest to próba obejścia prawa. W chwili obecnej nie ma w Polsce zapotrzebowania na rzeczywiste pozyskiwanie bobrów (pozyskiwanie zgodnie z definicją musi mieć cel gospodarczy). Celem regulacji nie jest umożliwienie „pozyskiwania”, ale stworzenie furtki prawnej do łatwiejszego udzielania zezwoleń na zabijanie bobrów pod pretekstem „pozyskiwania”, lecz w rzeczywistości w celu redukcji ich populacji a nie wykorzystania gospodarczego. To obejście prawa ma na celu niestosowanie, w stosunku do odstrzału bobrów, wymogu braku rozwiązań alternatywnych. Uważamy, że obecne rozwiązania są właściwe i nie powinny być zmieniane, w szczególności, zezwolenie na zabijanie bobrów powinno nadal wymagać rozważenia alternatyw.
13. Ogólne odstępstwo dotyczące „*usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne*” jest niezgodne z wymogami dyrektywy ptasiej i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE i na pewno nie powinno być stosowane do gatunków ptaków, których gniazda są wykorzystywane wielokrotnie w kolejnych latach. Można dopuścić co najwyżej ‘sprzątanie’ w tym trybie pozostałości gniazd (nie gniazd, bo funkcje gniazda struktury te tracą z chwilą opuszczenia przez ptaka) tych gatunków, które wykorzystują gniazda jednorazowo, a w następnym roku sporządzają nowe. Np. nie należy ogólnie zezwalać na usuwanie, nawet zimą, gniazd gawrona, sroki (stare gniazda sroki są dodatkowo dość często wykorzystywane przez inne ptaki).
14. Uzasadnienie rozporządzenia powinno być uzupełnione o informacje:
 - a) jakie konkretnie gatunki i dlaczego (uzasadnienie dla każdego gatunku) proponuje się wyłączyć spod ochrony gatunkowej,
 - b) jakie konkretnie gatunki i dlaczego proponuje się przenieść z ochrony ścisłej pod częściową,
 - c) jakie nie chronione obecnie gatunki i dlaczego proponuje się objąć ochroną gatunkową z ochrony ścisłej pod częściową,
 - d) jakie uwagi eksperckie były wnoszone i w jaki sposób oraz dlaczego je uwzględniono lub nieuwzględniono.

Dopiero takie uzasadnienie umożliwiłoby pełne zrozumienie proponowanych zmian i ich ocenę. Sugerujemy, by po takim uzupełnieniu uzasadnienia poddać ponownie projekt konsultacjom społecznym. Ze względu na wagę sprawy, pożądane jest pełne zrozumienie zakresu proponowanych zmian przez ekspertów dysponujących wiedzą o rzeczywistym występowaniu, pospolitości i zagrożeniach poszczególnych gatunków, a obecna forma projektu bardzo utrudnia wychwycenie, co konkretnie ma być zmienione w stosunku do dotychczasowego stanu prawnego.

z poważaniem

z upoważnienia Zarządu

Paweł Pawlaczyk